

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Sectio Qvinta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

Iure præscribi, vt in Magistratibus creandis magnus delectus adhibeatur: & si quis in administratione muneris torpor obreperit, nullus in acuedâ industriâ nimius aut superuacaneus labor censeatur. Vnde non incongruè ad hanc industriam digressus subnectit Ecclesiastes:

SECTIO QUINTA.

ECCLESIASTES.

VERSUS 10. Si retusum fuerit ferrum, & hoc non vt priùs, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & post industriam sequetur sapientia.

METRICA PARAPHRASIS.

Quem temperare publica clauum rei,
Imperijque inbes
Dominis præesse fascibus,
Ne patere luxu torpidum obbrutescere, aus
Desidia tumulo
Viuum cadauer obrui,
Non temerè lucis pristinae accendit inbar
Ignea vis animi
Immersa terræ facibus.
Nec vera Virtus marcida elumbi otio,
Cum semel exciderit
Se robori antiquo refert.
Non arte quiuis pollet acris Vlyssæi,
Ut focius stabuli
Fada ora Circei exuens,

Vultus

Vultus priores reddat, & Menti bona
(Post venerem atque iocos)

Emancipatos consecret.

Viden' vt securis abstineus operis, situ
(Supplicium ipsa sibi)

Rubiginoso carpitur?

Hanc si retuso chalybe, si sorde obsitam,
Disimilemque sui

Luci redonatum cupis;

Ferrum nitore pristino tersum dabit,
Restituetque aciem

Vix improbus tandem labor.

Tu si medelam languido cordi paras,
Exacuisque aciem

Rubiginosis mentibus;

Sudoris imbre industria cotem irriga:
Præmia mox Sophie

Parturiet impensus labor.

PROSA EXEGESIS.

SEQVOR hîc digredientis Ecclesiastæ vestigia, aut latius etiam, si placet, excurro; & quod ille ad extimulandam Principis sollicitudinem de indignis Magistratibus, qui que muneri suo desunt, affirmat, id in omni vitâ locum habere contendo. Etenim vt in administrandâ Republicâ, imperii que fascibus ac securibus, sic in omni vitæ officio dupliciter peccatur, aut peruersis actionibus, aut officij neglectu. peruersis scilicet actionibus, legibus que violatis, ferrum retunditur; officij neglectu, adeoque otio, torpore atque ignaviâ securis hebetatur.

Sed siue vitis in transuersum agitur humana mens,

Tttt 2

siue

*Peruersi
mores in-
ueterati
difficiliter
corrigen-
tur.*

*Ierem. 13,
23.*

B. fil. 9. 55.

*Cassianus
lib. 10. c. 6.*

*Virgilius
lib. 2. Aen.*

*Emendatio-
ni obstat
cor durum.
Zachar. 7.
12.*

*Bernardus.
l. 1. de Con-
siderat.
Cor durum
quid.*

siue in similitudinem otij sui soluitur ac eneruatur; si inueterata peccandi consuetudo conscientiae callum obduxerit, magni laboris erit atque industriae, pristinum in eâ virtutis splendorem veræque sapientiae decus instaurare. *Si mutare potest Aethiops pellem suam, aut pardus varietates suas*, inquit Ieremias: sic anima sanie peccatorum suppurata (loquor cum Basilio) & in habitu vitiorum constituta, vix magno negotio elui potest. Tantumdem de inueterato otio confirmat Cassianus. Mens, inquit, otiosi ita paulatim noxiis cogitationibus irretitur, vt velut serpentis alicuius spiris obstricta, numquam deinceps ad perfectionem professionis antiquae se possit enodare. Laocoontem aliquem cogita, qui inter sinuosa anguium volumina, quantumcumque brachiorum nisu luctetur, numquam eluctabitur.

Sed quid ego Laocoontæos dracones loquor? Maius hîc grassatur malum, tantoque maius vinculum, quanto interius. Non enim serpentis alicuius spiris constringuntur miseri, nec ferro alieno, sed suâ ferreâ voluntate, aut, si mauis, adamantinâ. *Posuerunt enim cor suum*, inquit Propheta, *vt adamantem, ne audirent legem*, quam non tantum à limine cordis auriumque vestibulo procul habent, verum etiam pedibus per ludibrium conculcant. Nihil enim in dignitate constitutis tam familiare, quam contemptus: neque est quidquam duro cordi tam congruum, quam remedia salutis adspernari.

Quod certè nemini dubium erit, si à D. Bernardo quaesierit, quid sit hoc ipsum cor durum. Ipsum est, inquit, quod nec compunctione scinditur, nec mouetur precibus, nec minis cedit: ingratum ad beneficia, ad consilia infidum, ad iudicia sauum, inuerecundum ad turpia,

turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, præsentia negligens, futura non prouidens.

Magna est hæc inueteratæ consuetudinis tyrannis, adeoque magna, vt perinde cogat ac natura. Addo, quod etiam violentius quasi catenis quibusdam constrictam circumducatur voluntatem. Certè tantumdem de seipso fatetur D. Augustinus: Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate peruersâ facta est libido: & dum seruitur libidini, facta est consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi ansulis quibusdam (vnde & catenam appellauit) tenebat me obstructum dura seruitus.

Chrysof. in cap. 4. 2. ad Corinth. Inueterata consuetudinis vis. Augustinus lib. 8. Confess. c. 5.

Nec deerat interim amica vox Numinis ad pileum & libertatem vocantis: Sed ego, inquit, adhuc obligatus, militare tibi Domine recusabam, & impedimentis omnibus sic timebam expediri, quemadmodum impediri timendum est. Ita sarcinâ sæculi, velut somno assolet, dulciter premebar. Et quamuis consumpta & conuicta essent argumenta omnia; remanserat tamen muta trepidatio, & quasi mortem reformidabat animus restringi à fluxu consuetudinis, quo tabescebat in mortem.

Cor durum diuini inspirationibus resistit. Idem ibid. lib. 8. c. 7.

Quænam, obsecro, in tanto remediorum fastidio spes salutis est reliqua? aut quis labor par esse poterit tam inueteratæ consuetudini? Quæ denique huic desperationi succurret industria? Nihil tamen desperandum, diuino fauore conatibus nostris adspirante. Nihil enim est, quod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligens cura. Robora in rectum, quamuis flexa, reuocabis; curuatas trabes calor explicat, & aliter natæ

Seneca Epist. 50. Labor improbus omnia vincit.

in id finguntur, quod vsus noster exigit: quanto facilius animus accipiet formam; animus, inquam, flexibilis, & omni humore obsequentior?

*Industria
plus potest
quàm la-
bor.
Bernardus
Serm. de
Septem
donis Spi-
ritus sancti.*

Laborandum est igitur, vt expugnetur inueterata consuetudo; & quidem improbus labor adhibendus est: sed tamen, vt ait Ecclesiastes, *post industriam sequetur sapientia*. Industria enim in hoc genere palmam eripit labori. Docet hoc disertè Bernardus; Consuetudo grauis est quædam ac perniciofa catena, soluenda utique facilius quàm rumpenda, adeò vt valeat hîc vulgare prouerbium, Industriam violentiâ potiore: vt quemadmodum vis vi repellitur, ita feruore spiritus feruor extinguitur desideriorum, vt maligni artem arte deludas, & consuetudini consilium opponas. Alioqui si fortè vim pares, & castigationem corporis speres consuetudini posse præualere, verendum omnino est ne sit perniciosus labor, & priùs ipsa substantia deficiat, quàm inolita concupiscentia.

*Post labore
virtus sua-
uis est &
facilis.*

*Augustinus
lib. 9. Con-
fess. c. 1.*

Opus est igitur consilio à Magni consilij Angelo, vt non tam iubendo quàm suadendo, non tam minando quàm monendo, inueterata consuetudo vincatur. Quod qui semel assecutus fuerit, inueniet deinceps viam virtutis floridam & complanatam, quam priùs asperam & abruptam, sentibusque ac spinis obsitam sibi cogitatione formauerat, & inusitatâ spiritus suauitate delibutus, in has voces cum D. Augustino lætitiæ testes prorumpet: Quàm suaue mihi subito factum est, Deus meus, dulcedo mea, quàm suaue factum est, carere suauitatibus nugarum! & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Eiiciebas enim eas à me, veratu & summa suauitas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini; omni luce
cla-

clarior, sed omni secreto interior; omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Iam liber erat animus meus à curis mordacibus ambiendi, & acquirendi, & volutandi, atque scalpendi scabiem libidinum: & garriebam tibi claritati meæ, & diuitiis meis, & saluti meæ, Domino Deo meo. En vera sapientia. Sed redeamus in viam, & nouum stultitiæ genus cum Ecclesiaste discutiamus.

SECTIO SEXTA.

ECCLESIASTES.

VERSUS II. Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occultè detrahit.

METRICA PARAPHRASIS.

CVM Lybia fœtus per inhospita tesqua cerastes,
 Impatiens Cancri, tactusque Hyperione multo,
 Æstuat, hirta petit nemorum dumeta, & opacâ
 Valle latens, patulis defendit frondibus æstus.
 Hunc si fortè vagus per deuia rura viator
 Pressit humi nitens, bifida mox cuspide lingue
 Emicat, ac tacito perstringit vulnere plantam.
 Ille sui securus, & illetabilis ietus,
 Carpit iter salebrosum, & cæco carpitur igni,
 Donec seua lues sensim insinuata per artus
 Labitur, & penitas cæco ebibit igne medullas.
 Tum verò fuscari ora, & caligine mergi
 Lumina, torqueri cruciatu viscera, nerui
 Distendi: Veluti cum taxum in cornua lunæ
 Parthus, & in vulnus neruo sua spicula iungit.

Tan-